

NORBERT GSTREIN

DOK SAM BIO MLAD

LEYKAM
international

Norbert Gstrein
DOK SAM BIO MLAD

LEYKAM international

NAKLADNIK
Leykam international d.o.o., Ilica 42, HR-10000 Zagreb
www.leykam-international.hr

ZA NAKLADNIKA
Jürgen Ehgartner

UREDNICIA
Eugenia Ehgartner

PRIJEVOD S NJEMAČKOGA
Andy Jelčić

LEKTURA I KOREKTURA
Neli Mindoljević

© 2025 Leykam international d.o.o., Zagreb
Nijedan dio ove knjige ne smije se umnožavati, fotokopirati ni na bilo koji drugi način reproducirati bez nakladnikova pismenog dopuštenja.

Naslov originala: „Als ich jung war”.
© 2019 Carl Hanser Verlag GmbH & Co.KG, München

Knjiga je objavljena uz financijsku potporu Ministarstva kulture
i medija Republike Hrvatske i Grada Zagreba.

Republika
Hrvatska
Ministarstvo
kulture
i medija
Republic
of Croatia
Ministry
of Culture
and Media

Federal Ministry
Housing, Arts, Culture,
Media and Sport
Republic of Austria

Gefördert durch das Bundesministerium
für Wohnen, Kunst, Kultur, Medien und Sport

ISBN 978-953-340-220-8

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne
i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001278602.

NASLOVNICA
Peter-Andreas Hassiepen, München
Motiv: Cedar 'n' Roscoe run, 2017.
© Stephen Hunt

FOTOGRAFIJA AUTORA
© Peter-Andreas Hassiepen

GRAFIČKO OBLIKOVANJE
Tvrtko Gregurić

TISKARA
Denona d.o.o., Zagreb
Tiskanje dovršeno u rujnu 2025.

Norbert Gstrein

DOK SAM BIO MLAD

roman

Preveo s njemačkoga
Andy Jelčić

Zagreb, 2025.

A lot remained to be explained
Louis L'Amour

I
TE RADOSTI

Prvo poglavlje

Nakon nesreće koja se ondje dogodila prije trinaest godina, nikada ne bih pomislio da će se u restoranu ispod dvorca ikada više organizirati svadbe, a posebno ne da će ih upravo moj brat iznova nuditi. Dotad, i još godinu dana poslije, zato što je to bilo trajanje ugovora, zakupnik je bio naš otac. Nakon toga mjesecima se nije nalazio sljednik, da bi se onda našao netko tko je ciljao posve drukčiju klijentelu, otvorio *pizzeriju*, u podrumu napravio kuglanu, objesio dvije mete za pikado i nadao se da će se priča o stradaloj mladenki ili zaboraviti ili, posve suprotno, da će postati jezivom atrakcijom. U odnosu prema mojemu bratu više je konkurenata dobilo prednost kad je prošle godine iznova raspisan zakup, no on je u najkraćem vremenu doveo restoran do njegova nekadašnjeg glasa, pa je čak, kako su govorili, i daleko izvan toga područja dosegnuo kuharsko priznanje i zato je ubuduće želio oživjeti i staru tradiciju sa svadbama.

U djetinjstvu bismo obično dva ili tri tjedna nakon Uskrsa, kad bi završila zimska sezona, otišli iz našega hotela u planinama i uselili se u restoran, kad bi već počele svadbe, svaki vikend, često po dvije, jedna u petak, druga u subotu, i tako do u rujan, pa i do početka

listopada. Hotel bi preko ljeta bio zatvoren, a otac bi svakih nekoliko dana odlazio onamo da provjeri je li sve u redu. Tek bismo nakon Svih svetih, kad bi često ponovno počeo padati snijeg, spakirali stvari, sve zaključali i vratili se kući. S tim sam odrastao, zimi hotel i škola skijanja, ljeti tvornica vjenčanja, kako je to otac isprva ironično nazivao da bi onda svi ozbiljno prihvatili taj naziv, što nije utjecalo na njezinu privlačnost. Ljudi su se vjenčavali u dvorcu, iako on to zapravo nije bio i samo se tako zvao, vjenčavali su se kod našega oca koji je tu poziciju u nekome trenutku zauzeo jednom zauvijek. Gotovo nitko iz okolnih sela ne bi odbio njegovu ponudu, no ljudi su dolazili i iz grada, odlučivali se za jednu od triju mogućnosti, standard, medium ili visoku klasu, i prihvaćali očeve savjete. On bi jamčio za sve, osim za sreću. Malo bi se lascivno reklamirao time da će od upravo vjenčanih preuzeti sav teret koji može da bi za ono što ne može preuzeti imali slobodnu glavu i ruke. Uz to bi im obećao čak i lijepo vrijeme, odnosno po lošem vremenu znatan popust, pa bi oni odabrali jednu ili dvije male ekstravagancije, vožnju otvorenom zapregom po serpentinama do malene zaravni s koje se uzdiže takozvani Schlossberg s ruševinom zamka iz četrnaestoga stoljeća, špalir anđela s krilatim dječjim zborom ili ples pod velom. Njega je otac međutim nudio tek posljednjih godina i bio je prilično upitan doživljaj gledati kako se neka glumica iz lokalnoga kazališta valja i proteže po podu kao da je sišla s uma.

Bilo mi je petnaest godina, školovao sam se u internatu i još nisam bio poljubio ni jednu djevojku kad sam počeo fotografirati na proslavama. Dvije godine prije toga otac mi je za rođendan darovao fotoaparat, a

s obzirom na to da je na sve gledao kao poslovni čovjek i istodobno nije imao lažna strahopoštovanja prema lažnoj umjetnosti, kako je rekao, nisam se čudio što je u nekome trenutku predložio da ponudimo i fotografiranje, to malo škljocanja već ću svladati. Prvo sam se opirao, jednako kao što sam se opirao da u hotelu pomažem pri serviranju ili da učenicima škole skijanja pokazujem prve zavoje, no kao i inače nisam se uspio izvući od očeva nauma. Proveo je svoju volju, pa sam uz djelatnost pomoćnog skijaškog učitelja i povremenoga konobara dobio i dužnost fotografa na vjenčanjima, za što me odjenuo u tamnoplavo odijelo i tamnoplavu kravatu s decentnim bijelim točkama. U tome ne bih izgledao loše ni na sprovodu, a kad bi me vidjeli tako uređena, moglo se lako zaboraviti da još idem u školu i za vrijeme nastave u subotu borim se sa snom kad bih radio u petak, a otac me nije htio ispričati zbog bolesti, jer je to učinio već tolike vikende prije.

Posjedovao sam „Leicu”, sve što sam znao o fotografiji naučio sam sam, a sreća je u početku bila što su parovi koje bih dobio pred kameru bili ništa manje zbunjeni od mene ili im je samo pozornost bila usmjerena drugamo, pa zbog toga uopće nisu primijetili da imaju posla s uzdrhtalim amaterom. Prve bih fotografije načinio pri njihovu dolasku, kad bi izišli iz automobila ili kočije i ogledavali se oko sebe na dvorištu, gledali prema ruševini zamka i u dolinu odakle bi došli, a ja bih pokušavao dobiti neki dojam o njima, u glavi nagađajući hoće li biti sretni ili nesretni. Na prvim slikama, obično dugo iza ponoći, moje slutnje u pravilu bi se potvrdile ili bi bile opovrgnute. Gotovo svi vjenčali bi se i u crkvi, a obred bi se održao u Kapeli

sestara milosrdnica koje su samo nekoliko koraka od našega restorana imale samostan. Iz crkvice koja je u krajoliku stajala poput igračke, okružena redovničkim grobljem koje s grobovima u pravilnim redovima nije slučajno nalikovalo vojnome groblju, izlazili bi van kao zaslijepljeni. Moja standardna fotografija toga trenutka išla bi tik do drvenih križeva, ponekad tako blizu da bih još naknadno morao rezati ostatke, i prikazivala ih iznenađene i lica izloženih nebeskoj radosti. Zatim sam ih fotografirao na obližnjoj livadi i nisam im trebao govoriti da bi mogli sjesti u travu, fotografirao sam ih pred vodoskokom koji je pripadao samostanu, a oni bi se bez i jedne moje riječi prskali dok ne bi bili mokri, fotografirao sam ih na rubu šume i naposljetku bismo brzo prošli sve motive. Bez obzira na to bi li se jedno drugome zagledali u oči ili bi gledali u daljinu, bi li se ljubili ili ne, bi li mlada ogolila jednu nogu ili rukom prošla kroz kosu, bi li je mladoženja uhvatio za nadlakticu, savio joj leđa kao plesačici ili je čak podignuo, bili bi poslušni kao da ih vodi nepromjenjivi scenarij i naposljetku ih se gotovo nije dalo razlikovati.

Iako bih svima predlagao da se popnemo do ruševine i da ih slikam unutar njezinih zidina, tek bi rijetki na to pristali, zato što je uspon bio odveć naporan, a nisu imali ni odgovarajuću obuću. Također su se podsvjesno vjerojatno bojali tamošnjega mračnog ozračja. Prvo samo za visoku klasu, ali ubrzo za sve, otac je na prvome katu nad restoranom uredio sobu kamo su se mogli povući i opustiti se nakon što bi sa mnom bili vani oko restorana, a uobičajilo se i da ih još jednom fotografiram nakon što iziđu iz sobe. Zatim sam im na licima pokušavao pročitati što im smiješak znači, ili

bih se pitao zašto meni, petnaestogodišnjaku, a poslije godinu ili dvije starijemu, tako jasno daju na znanje što su sve možda obavili tijekom prethodnih pola sata iza zatvorenih vrata.

Postojalo je jedno mjesto kamo bi ih nakon toga uvijek vodio. Iz restorana se samo puteljkom prošlo kroz šumu i onda bi se ondje otvorila još jedna male-na čistina. Sve bi ih postavljao na točno isto mjesto i fotografirao ih s malo uzdignute pozicije, s panja, jer se tako u pozadini slike dobro vidjela osmica što su je tvorili rijeka i autocesta daleko dolje na slici, a ona mi je postala zaštitnim znakom, pogled u beskonačnost. U tu je svrhu valjalo stati na rub ponora, još uvijek dovoljno daleko da ne bude opasno, ali ipak dovoljno blizu da im moguća opasnost ne promakne. Pritom bi istodobno napustili tišinu koja je vladala u sjeni brijeга s dvorcem i odjednom bi ih zahvatila buka šlepera koji su u dugim kolonama vozili prema sjeveru i jugu. U tome trenutku u njihovim sam očima mogao pročitati cijele romane i gotovo svi bi nešto rekli, makar to bilo i samo pitanje meni želim li ih ubiti na najljepši dan njihova života.

Dok sam bio mlad, vjerovao sam gotovo sve, a poslije gotovo ništa, i negdje u to doba vjerojatno sam izgubio vjeru i vjerovanje. Dakako da je to bila drskost, ali kad sam prvi put za jednu nevjestu pomislio da bi zapravo morala pobjeći kad bi samo na trenutak razmislila, srušena je brana i pri brojnim kasnijim svadbama tu sam misao teško mogao odagnati. S muškarcem uza se, a to uopće nije trebao biti nitko loš, žene bi odmah izgledale mnogo smrtnije, a pritom su sve još mogle imati nekoliko godina tijekom kojih ne bi bile tako

očito upletene u tijek vremena, kakvima su slijepo ili otvorenih očiju ušavši u brak postale preko noći.

Obično je nevjesta bila ta koja bi uplašeno pogledavši u dubinu mladoženji rekla: „Još uvijek bi me se mogao riješiti”, što bi odalo ponešto od odnosa moći i podređivanja, strategija tlačenja i preživljavanja unutar toga para. Gotovo nikada to ne bi rekao mladoženja koji bi ženu onda kao po zapovjedi zagrlio kao da je pomislio isto ili kao da je odveć priprost za takvu pomisao. Ja bih onda požurio sa slikanjem kao da me se to ne tiče. Poslije bih, razvivši ih, na licima vidio sve još jednom, bol i pomirenje, kao da su se posvadili, napetost i olakšanje, sumnje i to kako su odagnane, paničnu vjeru u sudbinu i bespomoćan pokušaj opiranja. Minimalni cilj ne bih promašio gotovo nikada, svi su na fotografijama željeli izgledati bolje nego u stvarnosti, no za to nije trebalo mnogo, za to sam trebao primijeniti tek najjednostavnije trikove ili bih jednostavno fotografirao mimo njihovih nesavršenosti i ljudskih crta.

Mrtva mladenka ostala bi mi i bez groznoga završetka u sjećanju već samo zato što je na tome mjestu također nešto rekla, ali posve drukčije od ostalih. U to doba već dugo nisam fotografirao ni jednu svadbu i te sam jeseni uskočio u samo dvije prigode jer se profesionalni fotograf koji je preuzeo moj posao razbolio, a na brzinu se nije moglo naći zamjenu. Na dan mature ocu sam rekao da ubuduće mora odustati od mojih usluga, jer sam vidio svadbu za cijeli život i idućih sam se godina opirao njegovu navaljivanju, ali sam se onda ipak smekšao. Već sam odavno bio prekinuo studij medicine i bezvoljno počeo studirati anglistiku i germanistiku, zbog čega mi mala promjena uopće nije bila mrska.

Trebala se ograničiti samo na taj jedini put, no protivno očekivanju taj je put bilo tako lijepo, a za razliku od inače dobio sam i pristojan honorar, pa je za nekoliko tjedana ipak došao i drugi put, zbog čega sam postao fotografom na svadbi mrtve mladenke.

Dakako da je još bila živa kad smo izišli na čistinu da bismo ondje snimili moje fotografije beskonačnosti, no ondje je imala još samo šesnaest sati, možda jedan sat više ili manje, već prema tome kako se procijene kasnije izjave svjedoka i nalazi patologa. Već se prije toga posvađala sa suprugom i pokušala me uvući u njihovu svađu kao da joj predstavlja najveće zadovoljstvo razotkriti ga, pa i poniziti. U dogovoreno sam vrijeme čekao pred sobom za opuštanje. Iznutra sam im jasno čuo glasove i kad je iznenada izjurila van, objema rukama skupljajući bijelu, šljokicama ukrašenu haljinu na koljenima, ljutito podižući uvis cipele na visokim petama, zajedljivo mu je odbrusila: „Možemo uopće odustati od svega, ako želiš. Tvoja majka, pa majka, pa majka. Spomeneš li je još jednom...” U točnoj sekundi pogled joj je pao na mene, pa je zastala u pola rečenice. Imala je tamne, gotovo crne oči i madež iznad gornje usnice koji mi je izgledao poput trećega oka. Lice joj je bilo crveno, frizura, složena konstrukcija od ukosnica i uvojaka, bila je pokvarena. Nasmijala se kao da joj moja nazočnost u trenutku sve pretvara u komediju.

„Kako ste to često već radili?” upitala me okrenuvši se natrag prema suprugu koji ju je neodlučno slijedio, nemoćnim pokretima režući zrak i podsjećajući me na dirigenta kojemu je netko podvalio pogrešne note. „Ovdje vjenčavate sve i svakoga.”

Podignula je glas da mu ništa ne promakne, a posebno to da ni meni ništa ne može promaknuti.

„Koliko se često događalo da se neka žena u posljednjem trenutku predomisli?“

„Nikada,“ odgovorio sam, „ni jedan jedini put.“

„Koliko ste često vidjeli muškarca koji je mladenki na dan vjenčanja priznao da je zapravo oženjen svojom majkom?“

Htjela je tu scenu, željela ju je tako jako da bi joj svatko bio dobra publika, a htjela ju je utoliko više, što je više time supruga mogla dovesti u neugodnu situaciju. Nisam znao što se među njima dogodilo iza zatvorenih vrata, no mora da je bilo nešto zbog čega je smatrala da ima pravo na ovakvo apsurdno ponašanje prema njemu. Kad joj je prišao i pokušao je uhvatiti za ruku, odgurnula ga je. Bio je muškarac tankih udova, naglašeno ćelav sprijeda, s trbuščićem koji je prsluk jedva skrivao, u kasnim četrdesetima i time petnaest, možda i dvadeset godina stariji od nje, a nije znao nikakav drugi način da se obrani od njezinih grubosti nego da traži njezin pogled, molećivo je gleda i moli da ne izaziva skandal. „Ali Iris!“ ponavljao je rezigniranim, gotovo bezvučnim glasom. „Obećala si mi da ćeš se sabrati.“

Predložio sam da predviđene slike snimimo poslije ili da potpuno preskočimo fotografiranje na mojemu omiljenom mjestu, no ona je ustrajala na tome da dalje postupamo po protokolu, kako se izrazila. Rekla je da se od njega ne smije odstupati ako se ne želi od samoga početka sve baciti u vjetar.

„Samo krenite”, rekla je. „Idem za vama. Moj suprug treba odlučiti hoće li nam se pridružiti ili bi se radije isplakao kod majke. Neka nas iznenadi.”

Zaista je to rekla, iskapajući kutiju cigareta negdje iz nabora haljine i obraćajući se meni.

„Hoćete i vi jednu?”

Pokazala je prema suprugu.

„Ne voli kad pušim.”

Nisam reagirao, a ona cigaretu još nije pravo ni stavila u usta kad je suprug već pružio upaljač u ruci, refleksom kavalira stare škole koji ne može drukčije nego da joj bude na usluzi.

„Je li to nužno, Iris?”

Ponovno je prebiralala po haljini i u sljedećemu trenutku trijumfalno izvukla malenu pljosku, podignula je u zrak i ponudila mi gutljaj.

„Obećala sam mu da njegovoj majci neću pokvariti dan”, rekla je zanemarivši suprugove prigovore, a kad sam odbio, zatvorenih je očiju malo otpila iz bočice. „Razumije se da ću biti dobra djevojčica.”

U međuvremenu smo krenuli i kad smo stigli do malene čistine, ona je bez oklijevanja prišla samome rubu. Prije nekoliko sati padala je kiša, zrak je bio čist, osjećao se miris vlage i mahovine, a buka s autoceste činila se još većom nego ostalih dana, bio je to neprestani huk uz koji je valjalo sporazumijevati se napola vičući. Podignuo se vjetar, prvo joj se zaplevši u kosi, a odmah zatim joj se uvukavši ispod haljine, nekoliko puta podignuvši tešku tkaninu i pustivši je da opet padne, pri čemu su se začula dva ili tri tupa udarca o još uvijek mokro šumsko tlo. Gledala je u ponor, a onda opet prema suprugu i meni, dok joj je lice poprimalo

izraz napora, kao da računa nešto teško i ne dolazi ni do kakva zadovoljavajućeg rezultata.

„Baš ste mi neki”, rekla je primijetivši da je promatram. „Zar vam još nitko nije pokušao podmetnuti da s vama možda nešto nije u redu?”

Zatim je prišla supругu, a on ju je zagrlio, odjednom je bila pretjerano poslušna, samo da bi u sljedećem trenutku opet počela podbadati.

„Kad bih te gurnula odavde, fotograf me jamačno ne bi odao. Mogla bih reći da si došao preblizu i spotaknuo se, dragi, a on bi potvrdio moju izjavu. Vjerojatno nisi to primijetio, ali malo se zaljubio u mene.”

Rekavši to, ponovno se okrenula k meni, iznenada s obješenjačkim izrazom lica, madež nad gornjom usnicom pomicao se sa svakim trzajem kutova usana, a oči je širom otvorila u glumljenome očekivanju.

„Jeste, zar ne?”

Da se više ne bih morao izlagati tim bockanjima, snimio sam tek manji broj fotografija i poslije sam bio iznenađen što se na razvijenim slikama nije moglo naslutiti ništa od stvarnog prizora. Ako je žena još pred koji trenutak izgledala napadački i ljutito, to je nestalo kao rukom odneseno, a umjesto toga nastupila je ljubaznost kakvu joj na licu nisam primijetio ni u jednome trenutku. Gledala je blago u fotoaparat, puni obrazi davali su joj djevojačku crtu, a posezala je za rukom supругa koji ju je obgrlio oko ramena šaljivom, gotovo drugarskom gestom od koje je odmah živnuo. Više na njemu nije bilo ničega klonulog, nikakve bojažljivosti, i tek sam temeljem slika mogao zamisliti da joj je on uopće ikada mogao biti zanimljiv. Fotografije su bile pretamne, jer nisam vodio računa o tome da su

se iznova navukli oblaci nakon što je na neko vrijeme provirilo sunce, ali su mu oči sjajile kao da se u njima uhvatilo svekoliko svjetlo.

Na povratku je *ona njega* zagrlila oko ramena. Idući za njima, jasno sam čuo kako mu ona govori koliko je sretna, što inspektoru istrage koji se pojavio odmah sljedećega dana nije nikako išlo u glavu. S obzirom na to da kao student nisam više mogao računati s vlastitom posteljom u kući, prenoćio sam u sobi za opuštanje i naletio na njega kad sam se kasno spustio na doručak, a on je upravo prispio, pa sam mu prvi morao odgovarati na pitanja. Sve u svemu s mladoženjom i mladom nisam proveo nasamo više od nepunih pola sata, upravo dovoljno za ženin neobičan nastup, a onda smo se vratili uzvanicima koji su ih glasno pozdravili, a ja sam se povukao i odatle se posvetio svojem poslu. Inspektor je međutim bio uvjeren da su se pred mojim očima odigrale odlučujuće stvari i da samo mora pronaći ključ za njih. Prošao je sa mnom svaku minutu i najdraže bi mu bilo da sam mu položio račune o svakoj sekundi. Imao je pravo kad je utvrdio da nema logike u tome kako je žena isprva postupila s muškarcem, a onda se doslovce ponašala poput mačkice koja prede, iako je tu prošlo vrlo malo vremena.

Isprva sam mu prešutio da je rekla da sam se u nju zaljubio, jer mi se to činilo apsurdnim, a kad sam to naposljetku ipak spomenuo nakon što mi je opetovano postavljao dodatna pitanja o tome sjećam li se još nečega, nisam li zaboravio nešto što mi se možda čini nevažnim, no možda je silno važno, odmjerio me i upitao jesam li imao dojam da je pijana, pod utjecajem droga ili jednostavno luda. U tome sam ga trenutku

prvi put pravo pogledao, a on mi je uzvratio pogled. Bio je korpulentan, još ne star, ali umornih očiju, sa šiškama na čelu i ustima koja bi svako toliko stiskao u crtu da mu ne pobjegnu u svim smjerovima, razočaranim ustima, kako sam pomislio, ustima žene koja predugo čeka vlastitu sreću.

„Doista je rekla da ste se možda u nju zaljubili?” rekao je. „A prije vas nikada nije vidjela? Nisu još bili vjenčani ni dan? Pa kako je to moguće?”

Prije samo sat i pol mladenku su našli u podnožju brijega slomljene šije, ali on je bio uvjeren da će još istoga dana riješiti slučaj. Sve će sustavno ispitati, istraživati korak po korak tko ju je posljednji vidio i koga su posljednjega vidjeli s njom, pa će onda pregledati popis gostiju i pronalaziti uzvanike jednoga za drugim dok još spavaju po sobama i uopće ne slute što se dogodilo. Ni mladoženja još nije znao ništa. Navodno su ga oko pola četiri ujutro mrtva pijana doveli u hotel, gdje je smjesta zaspao, a mladenka mu nije nedostajala. Njega je inspektor želio potražiti prvoga nakon što se na truplu, na kojemu su forenzičari već radili, obave sve službene radnje, i osobno mu prenijeti vijest da bi vidio kako on na nju reagira. Molio me da mu predam sve filmove s vjenčanja, pa sam mu ih uručio i slike vidio tek nakon dva tjedna kad sam dobio negative natrag. Na prvoj koju sam snimio zapravo se vidi samo mladenku, ili točnije rečeno njezinu nogu i cipelu s visokom potpeticom te naboranu tkaninu haljine pri izlasku iz cvijećem ukrašene limuzine koja je upravo stigla. To je nesumnjivo klišej, ali uvijek rado viđen. Na posljednjoj fotografiji, snimljenoj satima poslije, ona sjedi nasmijana pored supruga, dok se u

pozadini u sliku guraju četvorica muškaraca koji su je već i prije toga pokušali oteti i odvesti, pa su sad taj pokušaj ponovili, no ovaj se put nisu dali otjerati, pa su je nekoliko minuta poslije posjeli u automobil i odvezli se sa spuštanim krovom i glazbom tako glasnom da ih se još moglo čuti po zavojima dok su se vozili niz padinu.

Bilo je to nedugo prije ponoći, a kad su se nakon četiri sata vratili, odavno sam bio u postelji i spavao. Nisu stali na velikome parkiralištu sprijeda, nego su se provezli iza kuće i automobil ostavili ondje, neposredno pod otvorenim prozorom sobe za opuštanje. Glazbu su stišali, no ipak je još uvijek bila dovoljno glasna da me probudi, i kad sam ustao i skriven iza zavjese pogledao van, vidio sam da su zatvorili krov. Jutro je bilo svježije, ponovno je kišilo, no nad samostanom sestara milosrdnica već se razdanjivalo.

Automobil je ondje podulje stajao i ništa se nije događalo, ali inspektoru ni uz najbolju volju nisam mogao reći kako dugo. Zatim su se otvorila vozačka vrata i kad je mladenka izišla, bjelina njezine haljine kao da se rastapala u tami. Kad su kretali, nije bila za volanom, nego je sjedila otraga, no promjena me nije čudila. Sad joj se mogao čuti glas kako ostale sugestivno pita žele li ostati sjediti. Iz unutrašnjosti automobila začuo se smijeh usmjeren prema njoj, a onda mukotrpno izgovorene riječi pijanoga muškarca.

„Ne bi li radije otišla pogledati je li ti suprug već u postelji, a mi ćemo toliko pričekati ovdje?”

„Ma kakvi!” odgovorila je. „Neće vas ubiti.”

Stupila je pod svjetiljku nad stražnjim ulazom, pa sam joj u odsjaju šljokica na trenutak vidio lice i madež nad gornjom usnicom.

„Reći ćemo da nam se dogodio kvar.”

Otvorila su se suvozačka vrata i ponovno se mogao čuti pijani glas, razvučen, hrapav i s namjerno vulgarnim prizvukom.

„Kvar? Jednako tako možemo reći i da ti je umrla baka, Iris! Tko bi to povjerovao?”

Ta se osoba teško izvukla van, prišla kući u nekoliko koraka i neposredno poda mnom, držeći ruku nad glavom, naslonila se na zid.

„Bolje bi bilo da odemo.”

„Ni slučajno”, rekla je mladenka. „Ostajete!”

Onda je glasno ciknula.

„Što to radiš?”

Nagnuo sam se, ali nisam raspoznavao ništa.

„Reci mi da to nećeš učiniti, Michi!”

U istome trenutku začuo sam kako tekućina polijeva zid i dok mi se miris urina penjao u nos, ona je piskutavo prosvjedovala.

„Ovo je baš svinjarija! Kome time želiš nešto dokazati, Michi? Ne mogu vjerovati da to radiš!”

U međuvremenu su se ostali izvukli sa stražnjega sjedala. Poredali su se pred automobil, svaki zagrlivši onoga do sebe oko ramena, i stajali ondje poput ostataka poražene nogometne momčadi nakon jedanaesteraca, promatrajući prijatelja. Njihov je kikut bio kikut derana i dok sam se instinktivno povukao za korak, nedostajalo je samo da ga počnu poticati povicima.

Sve to nije trajalo puno dulje od minute, no inspektor je tražio da više puta ponovim izgovorene riječi, a onda me pitao koliko je bilo sati.

„Prije ili poslije četiri?”

„Ne znam točno.”

„O Bože!” uzviknuo je. „Pa pogledali ste na sat. Otprilike četiri mi nije dostatno. Razmislite.”

Zatim se ponovno usredotočio na pitanje koje mi je već jednom postavio, ne očekujući na njega odgovor.

„Je li ta svinja zaista pred mladenkom pišala po zidu, a drugi su ga gledali i smijali se?”

U tome trenutku još nisam znao tko su oni, a vjerojatno to nije znala ni većina uzvanika, možda čak ni mladoženja, no vrlo se brzo ispostavilo da su sva četvorica bili nekadašnji mladenkini obožavatelji, kako se to obično nazivalo, a najmanje dvojica i ljubavnici. Pozvala ih je, a oni su se organizirali u Klub odbijenih i grubo se hvalili time da samo ostvaruju svoja nekadašnja prava kad s njom nestanu u noć. Svi su oni bili izdanci boljega društvenog sloja, ukoliko taj pojam još ima ikakav smisao ili ga je uopće ikada imao, momci iz dobrih ili barem imućnih obitelji koje se prema tim kategorijama može smatrati dobrom partijom, i gdje god da sam ih na svojim slikama uhvatio, činilo se da zrače time. Na njima su s čašama pjenušca u ruci stajali u krugu, nazdravljali s mladoženjom, razgovarali s mladenkom ili plesali s njom, moglo ih se uočiti u ovoj ili onoj skupini, mladići koji bi jamačno prasnuli u glasan smijeh da im je netko rekao da će barem nekoliko dana biti glavni osumnjičeni, a poslije ipak još suučesnici, ne posve nevini, u slučaju nerasvijetljenome do danas.

Novine su u sljedeća dva tjedna gotovo svakodnevno donosile izvješća, pokušavajući ne samo rekonstruirati što se dogodilo na vjenčanju tijekom noći, odnosno u ranim jutarnjim satima, nego su prenosile i pozadinu i naklapanja kako o mladenki i mladoženji, tako i o takozvanim obožavateljima. Pritom se opetovano govorilo o vjenčanju snova ili čak o svadbi godine, koja je tako užasno završila. Mladenkicu se više puta opisivalo kao partijanericu, što je s obzirom na njezinu smrt imalo nepristojan prizvuk; navedeno je da je radila kao event menadžerica, što je zvučalo podjednako tužno, a mladoženju se smatralo bečkim nasljednikom milijunskog bogatstva, ali i vlasnikom nekretnina i šuma u Štajerskoj te unukom dugogodišnjega parlamentarnog zastupnika jednaka imena. Obožavatelji su bili sin profesora na sveučilištu ili kardiokirurga, kako se pisalo, sin i nasljednik prijevoznikova poduzeća europskoga formata, vlasnik hotela s četiri zvjezdice na najboljem položaju i Michael „Michi” Mattlinger, spiker, voditelj, zabavljač i, što na proslavi uopće nisam primijetio, ali se moglo zaključiti po slici u novinama, nepodnošljivi ljepotan s fen-frizurom, jamicama na obrazima i malo mutnim zavodljivim pogledom.

Bilo mi je smiješno kako se inspektor ljutio zbog naziva „zlatna mladež”. Rekao je da to više nitko ozbiljno ne govori i samo još novine misle da se time mogu kititi. Samo to mu je bilo dovoljno da se uzrujava zbog cjelokupna medijskog izvještavanja.

„Sve većim bedacima daju da nešto pišu”, rekao je. „Što više tuđica netko koristi, to sigurniji možete biti da je zapravo nepismen i cijeli mu se posao sastoji u tome da to mukotrpno prikrije. Uz to još ide i

ta odvratna malograđanština i spremnost da sve što takav smatra boljim gleda s divljenjem, tako dugo dok mu ne bude dosta vlastita udivljenja ili on sam sebe zbog toga toliko mrzi da mora nešto razbiti.”

Tjedan dana nakon nesreće ponovno me potražio i sve sa mnom prošao još jednom. Tada su činjenice, ako su uopće i izišle na svjetlo dana, već uglavnom bile utvrđene i koliko god je vremena on nakon toga posvećivao istrazi, nije joj se pridodavalo ništa novo. Ne samo mladoženja, nego i njegova majka, već su u kasni sat bili napustili uzvanike kad se mladenka s obožavateljima ponovno pojavila u dvorani. Naš im je otac došao ususret i zamolio četvoricu muškaraca da odu nakon što su razmetljivo naručili bocu pjenušca, postupajući s ocem kao da je pazikuća u vlastitu restoranu. Rekao im je da smjesta odu ako ga ne žele upoznati, da je otmica mladenke lijepa i dobra, ali ne ako se protegne na četiri sata; svojom su bezobzirnošću sabotirali svadbu, kazao je i počeo ih odgurivati, pa je umalo došlo do obračuna.

Inspektor je od mene htio doznati jesam li ih čuo kad su otišli, no ja sam po njihovu dolasku zatvorio prozor, a osim toga kiša se tako pojačala da bi udarci kapi zasigurno nadjačali zvuk motora. Mladenka nije otišla s njima, još je neko vrijeme sjedila za stolom svojih roditelja koji su joj prigovarali i onda uzela taksi. Dakako da je inspektor pronašao vozača, a ovaj mu je ispričovijedao, zaklevši se na sve što mu je sveto, da ju je odvezao samo do točke koja se iz restorana više nije vidjela i pustio je da nabadajući u potpeticama iziđe u noć ili bolje rečeno u praskozorje, unatoč nevremenu i nedostatnoj odjeći.

„On je vjerojatno bio posljednji koji ju je vidio živu”, rekao je inspektor, „osim možda njezina ubojice.”

Sjedili smo jedan nasuprot drugomu u sobi stana koji sam dijelio s drugima, a on je napokon prestao proučavati policu s knjigama kao da ondje može pronaći odgovor na sva neodgovoriva pitanja. Usmjerio sam ga prema stolici pisaćega stola, a ja sam sjeo na postelju, žaleći nakon toga što nisam obratio više pozornosti na razmak. Na vratima me tako silovito upitao može li ući da nisam bio dovoljno priseban i pokazao mu granice. Bio je u civilu, nosio traperice i pulover, trudeći se da ostane mirnim kad sam mu rekao da novine pišu kako sve ukazuju na to da je riječ o samoubojstvu.

„Nemojte vjerovati onomu što piše u novinama”, rekao je. „Trebate samo pogledati što ih zanima i sve će vam biti jasno. Vjenčano prstenje iz pariške radionice, vjenčanica sa šljokicama i kamenčićima od Swarovskog, kabriolet srebrne metalik boje s više od dvjesto konjskih snaga. Čak i u izvješću o nesreći uspijevaju pisati o vlastitoj gluposti.”

Načinio je pokret rukom kao da ne želi samo pomeći sve sa stola, nego i osloboditi svijet od svekolikih nepotrebnih koještarija te je i dalje po autorima tih članaka bacao drvlje i kamenje.

„Ovako kako danas govore o samoubojstvu, mogu sutra promijeniti mišljenje čim nešto nanjuše. Onda će prestati s tim odvratnim prenemaganjem i zgazit će u prah obožavatelje kojima su se tako divili i prikačiti im svaki prijestup koji im padne na pamet. Više ni riječi o tome da bi im još nedavno najradije ljubili noge.”

Nakašljao se, a ja sam pomislio, da smo na otvorenome, ne bi se ustezao pljunuti mi pred noge na tlo.

„Zlatna mladež!”

Zvučalo je tako kao da bi obožavatelje najradije uhitio na licu mjesta, iako protiv njih nije imao nikakav konkretan dokaz. Već su odavno otišli s imanja kad je mladenka nekamo krenula po pljusku. Pritom mora da je prošla kroz šumu, odabrala put izvan ceste, izbjegavajući parkiralište ispred restorana, jer inače bi je netko od gostiju koji su kretali kući jamačno vidio, i to ne samo vidio, nego joj se i obratio i upitao je što je s njom i kamo je nakanila usred noći. No to je također značilo i da je vjerojatno još jednom prošla ispod mogega prozora, jer je tako najlakše mogla doći do uspona prema dvorcu, a kad je inspektor to rekao, bio bih mu rado učinio uslugu i ustvrdio da sam je tada posljednji put vidio, potpuno mokre kose zalijepljene za tjeme, samo sjenku koja je brzo prohujala, sablast u bijeloj haljini sa šljokicama.

„Put je vjerojatno od kiše bio potpuno blatani”, rekao je. „Hodala je bez cipela. Kolege su utvrdili da ih je skinula. Čarape su joj na tabanima bile posve poderane, a stopala su joj bila prljava od blata.”

Drukčije nije ni mogla svladati uspon, a ako me nešto čudilo, onda je to prije bila činjenica da je truplo imalo cipele. Mladenka mora da ih je nosila u ruci i gore ih ponovno obula, pažljivo gurajući remenčiće u kopče. Tako su je našli, uprljanu i mokru, doduše na kiši, ali sa svom odjećom na sebi i cipelama na nogama.

Najviše je glavobolje inspektoru zadavala činjenica što su između trenutka kada ju je taksist iskrcao i trenutka kad je patolog naveo vjerojatno vrijeme smrti prošla dobra dva sata.

„To je cijela vječnost za taj komadić puta”, rekao je. „U tom vremenu popela bi se na brijeg i na koljenima.”

Ako je to bila aluzija na sestre milosrdnice i njihova noćna hodočašća koja bi ponekad poduzimale gore do ruševine, čini se da je nije bio svjestan. Začudeno me gledao kad sam ga pitao je li razgovarao i s nadstojnikom. Tek je tada shvatio i nasmijao se.

„Što bi mi to trebalo donijeti?”

„Možda je neka od redovnica bila vani.”

„U pet ujutro?”

„Ne znam kad im počinje dan”, odgovorio sam. „No u to bi doba već mogle biti na nogama i vjerojatno imati iza sebe prve molitve.”

Rekao je da je to možda točno, ali ga ne vodi ni korak dalje, osim ako mu time ne želim natuknuti da je neka od sestara mogla gurnuti mladenku u dubinu. Najbolje bi bilo i da mu odmah predložim neki razuman motiv za to.

„Radije mi pomozite promisliti što je mogla raditi sve to vrijeme. Dva sata vani na kiši. To mi je zagonetka. Osim toga, sve je to mogla napraviti jednostavnije.”

U pogledu mu je bilo neke profesionalne izmučenosti.

„Ako se već htjela ubiti, mogla je sebi uštedjeti mukotrpan uspon”, rekao je. „Trebala je otići samo nekoliko koraka prema čistini gdje ste snimili fotografije. Ondje je također solidna strmina. Zašto bi se penjala na brijeg?”

„Možda je samo htjela neko vrijeme biti sama”, odgovorio sam. „Možda je htjela odozgo gledati zoru.”

„U to doba, po pljusku? Volio bih imati vaš smisao za humor. Oдавно je mogla ležati u postelji, ali radije

se izložila svim neugodnostima, jer se nadala da će se uskoro razvedriti, pa će u daljini vidjeti rumenilo zore?”

U to doba bile su mi dvadeset i četiri godine, s potraćenim studijem bio sam mlad na način na koji to nisam bio ni u jedno drugo vrijeme, a kad bih poslije u društvu pripovijedao da sam u prijašnjemu životu radio kao fotograf na svadbama i kad bi me zamolili da ispričam neku anegdotu ili možda čak najluđu stvar što sam je pritom doživio, tek bih rijetko govorio o nesreći. Očekivanje je uvijek bilo da će se čuti nešto neobično ili nepristojno, a ja bih često ta očekivanja i ispunio, u brojnim prigodama ne želeći kvariti raspoloženje tom mračnom pričom, pa bih se posvetio raznim nezgodama i zabunama, no još češće od toga bih spominjao drugu svadbu, koja je zapravo bila prva, nekoliko tjedana prije, gdje sam te godine fotografirao, jer bi tu bilo opravdanije reći da sam se zaljubio, iako ne u mladenku, nego u njezinu sestričnu. Stajala je u kapeli naprijed, lice joj je bilo živo i pjegavo, polovicu glave imala je obrijanu do sljepoočnice, druga polovica bili su zamršeni uvojci. Nosila je na prvi pogled bijelu, na drugi svjetloružičastu haljinu do gležanja s velikim, bijelim čipkastim ovratnikom i bijelom pregačom kakvu bi prije moglo nositi dijete i upravo podizala violinu. Odmah sam je vidio, više puta sam podignuo fotoaparat i ponovno ga spustio, dugo sam je držao u tražilu ne okidajući, a onda sam je besposlen slušao i gledao kako prelazi gudalom po žicama, pritom se doimajući kao da i sama vibrira, kao da svira na vlastitu tijelu. Svirala je Šostakoviča zatvorenih očiju, pokretima kao pod vodom, ne bojeći se predati

glazbi, ne bojeći se patetike ni nevinosti. Prije toga sam tri mjeseca svake večeri išao u istu kavanu zbog jedne konobarice, njezina smijeha i opuštena stava iza šanka, gdje bi pušila kad ne bi imala posla, a nisam joj se usudio obratiti. Sada međutim nisam mogao dočekati da svadbeni obred završi i da se ljudi razidu, a ja da požurim do djevojke i kažem joj da nikada nisam čuo ništa ljepše i saznam joj ime koje je glasilo Sarah Flarer.